

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ Д'АЛАМБЕРА ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ТЕХНІЧНОЇ ЗАДАЧІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В роботі представлено застосування принципу Д'Аламбера для зрівноваженості системи сил, що діють на систему матеріальних точок. Розглянуто приклад вирішення технічної задачі.

Ключові слова: система сил, принцип Д'Аламбера, сила інерції.

Abstract

The work presents the application of D'Alembert's principle for the balance of the system of forces acting on the system of material points. An example of solving a technical problem is considered.

Keywords: system of forces, D'Alembert's principle, force of inertia.

Свій знаменитий принцип Д'Аламбер сформував у «Трактаті при динаміку» у 1743р. Застосування принципу Д'Аламбера перетворює будь-яку динамічну задачу на статичну: доповнення сил, що діяли на матеріальну точку, силами інерції перетворює систему на взаємно врівноважену [1].

На практиці, принцип Д'Аламбера допомагає інженерам та фізикам аналізувати різноманітні інженерні конструкції та механічні системи. Він може бути використаний для розрахунків мостів, будівель, машин, транспортних засобів тощо. Ідея полягає в тому, щоб розглядати різні сили, які діють на тіло, та враховувати їх вплив на його статичний рівновагу, щоб забезпечити безпеку та ефективність конструкції [2,3].

З розвитком науково-технічного прогресу швидкість обертання деталей машин зросли до декількох десятків, а в деяких випадках – до сотень тисяч обертів в хвилину. При таких швидкостях навіть незначна незрівноважена маса може призвести до виходу зі строю та поломки механізму.

Зрівноваження частин механізмів, що обертаються (ротора турбіни або електродвигуна, колінчастого валу, шківів та ін.) є важливою технічною задачею.

Метою роботи є застосування принципу Д'Аламбера для вирішення проблеми врівноваження колінчастого валу (рис. 1).

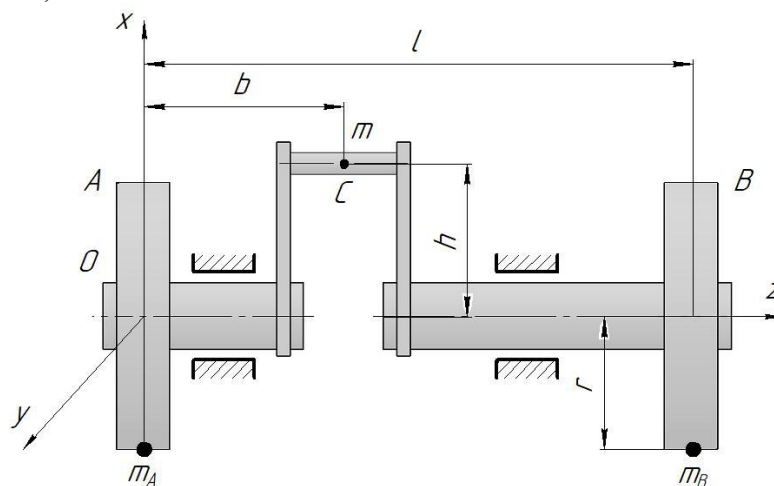

Рис. 1. Колінчастий вал одноциліндрового двигуна

На колінчастому валу одноциліндрового двигуна розміщені два однакових маховика А та В радіусом $r = 0,5\text{м}$. Шийка коліна валу масою $m = 21\text{кг}$, знаходиться на відстані $h = 0,2\text{м}$ від осі. Необхідно визначити маси m_A та m_B вантажів, які потрібно розмістити на обідах маховиків, щоб зрівноважити систему при $b = 0,6\text{м}$, $l = 1,4\text{м}$.

Для визначення точкових мас використаємо рівняння (1):

$$\begin{aligned} Mx_C + m_Ax_A + m_Bx_B &= 0, \\ My_C + m_Ay_A + m_By_B &= 0, \\ J_{xz} + m_Ax_Az_A + m_Bx_Bz_B &= 0, \\ J_{yz} + m_Ay_Az_A + m_By_Bz_B &= 0. \end{aligned} \quad (1)$$

Проведемо координатні вісі так, щоб коліно валу знаходилося в площині O_{xz} . Відтак, $y_C = 0$, і так як при цьому вісь O_y для точки O буде головною віссю інерції, то $J_{yz} = 0$. Крім того, якщо позначити масу всієї системи через M , то для неї $x_C = mh/M$ і $J_{xz} = mhb$. Для вантажів координати $y_A = y_B = 0$.

З врахуванням цього, маємо:

$$\begin{aligned} Mx_C + m_Ax_A + m_Bx_B &= 0, \\ J_{xz} + m_Ax_Az_A + m_Bx_Bz_B &= 0. \end{aligned} \quad (2)$$

Так як вантажі розташовуються на обідах маховиків, то $z_A = 0$, $z_B = l$, $x_A = x_B = -r$. Підставимо значення координат в (2), отримаємо:

$$M \frac{mh}{M} - m_A r - m_B r = 0, \quad (3)$$

$$mhb - m_A r \cdot 0 - m_B r \cdot l = 0. \quad (4)$$

Вирішуючи рівняння, знайдемо:

з (4)

$$m_B = \frac{bhm}{rl} = 3,6 \text{ кг},$$

з (3)

$$m_A = \frac{(l-b)hm}{rl} = 4,8 \text{ кг}.$$

Розміщення цих вантажів на обідах маховиків зробить систему зрівноваженою, чим вирішить проблему представленого колінчастого валу одноциліндрового двигуна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лобас Л.Г. Теоретична механіка: Підручник для студентів вищих технічних навчальних закладів / Л.Г. Лобас, Люд.Г. Лобас. – К.: ДЕТУТ, 2008. – 406 с.

2. Огородніков В.А. Теоретична механіка. Динаміка. Самостійна та індивідуальна робота студентів: конспект лекцій / В.А. Огородніков, В.О. Федотов, І.Ю. Кириця – Вінниця: ВНТУ, 2016. – 84 с.

3. Федотов В.О. Теоретична та прикладна механіка. (Технічна механіка) Самостійна та індивідуальна робота студентів. Частина 1: навчальний посібник / В. О. Федотов, І. В. Віштак, Т. І. Молодецька – Вінниця: ВНТУ, 2018. – 107 с

Молодецька Тетяна Ігорівна к.т.н., доцент, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, molodetska_tanya@ukr.net

Онищук Тарас Андрійович, студент гр.ТЕ-22б, факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Molodetska Tatyana Igorivna, candidate of engineering sciences, docent, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, molodetska_tanya@ukr.net.

Onyshchuk Taras Andriyovych, student of TE-22b group, faculty of Construction, Civil and Environmental Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.